

УДК 159.922.8:159.955.4]:159.9.07
DOI <https://doi.org/10.26661/2786-7471/2025-4-9>

ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Обискалов І. С.

аспірант кафедри психології

Запорізький національний університет

вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна

orcid.org/0009-0002-0748-3597

ivanobyskalov@gmail.com

Ключові слова: *ухвалення
рішень, ефективність
ухвалення рішень, юнацький
вік, здатності особистості,
властивості особистості,
рівні розвитку.*

У статті висвітлено результати емпіричного дослідження рівня розвитку процесу ухвалення рішень у юнацькому віці. Вивчення особливостей становлення досліджуваних здібностей і властивостей особистості залежно від віку дало можливість простежити специфіку динаміки їхнього розвитку.

Установлено, що творчість, наполегливість і рішучість особистості мають стрибкоподібний характер формування. Найбільш виражене підвищення спостерігається в 19–20 років, що пояснюється новоутвореннями пізнього юнацького віку та переходом до якісно нового рівня самосвідомості й активності. Після цього зазначені властивості набувають або більш рівномірного поступального розвитку, або знову демонструють нерівномірний, стрибкоподібний характер (особливо це стосується наполегливості, яка є важливим компонентом особистісної зрілості).

Установлено, що інші показники процесу ухвалення рішень відзначаються поступовим зростанням. Так, здатність формулювати мету й завдання діяльності, а також уміння адекватно сприймати й оцінювати проблемну ситуацію характеризуються лінійною динамікою розвитку в межах усього досліджуваного вікового періоду (17–23 роки). Це свідчить про поступове вдосконалення когнітивних механізмів, розширення досвіду та зміцнення навичок саморегуляції.

Виявлено, що здатність порівнювати варіанти й визначати оптимальний рівень демонструє помітне зростання у 18 років, проте надалі залишається на відносно стабільному рівні, не виявляючи подальших тенденцій до підвищення.

Отримано результати дослідження особливостей розвитку процесу ухвалення рішень у юнаків, які зафіксували «стрибок» у його розвитку в межах 19–20 років. Це підтвердило положення низки українських дослідників щодо новоутворень пізнього юнацького віку, які полягають у розширенні спектру рішень, які необхідно ухвалювати юнакам, підвищенні їхньої значущості та якісно новому змістовому наповненні.

Охарактеризовано перспективи дослідження способів підвищення ефективності ухвалення рішень, які полягають у вивченні чинників ухвалення рішень і розробленні й апробації програм, які передбачають систематичний вплив, для нарощування фактичної бази результатів.

EMPIRICAL STUDY OF THE DECISION-MAKING PROCESS DEVELOPMENT IN YOUTH

Obyskalov I. S.

Postgraduate Student at the Department of Psychology

Zaporizhzhia National University

Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

orcid.org/0009-0002-0748-3597

ivanobyskalov@gmail.com

Key words: *decision-making, effectiveness of decision-making, youth age, personal abilities, characteristics of personality, levels of development.*

The article highlights the results of an empirical study of the decision-making process development level in youth. The study of the development characteristics of the researched abilities and personality traits depending on age made it possible to observe the specifics of their development dynamics. It was found that creativity, persistence, and determination of personality have a jump-like nature of development. The most pronounced increase is observed at the age of 19–20, which is explained by the new formations of late youth and the transition to a qualitatively new level of self-awareness and activity. After that, these traits either develop more evenly or again show an uneven, jumpy pattern (this is especially true for persistence, which is an important part of personal maturity).

It has been established that other indicators of the decision-making process are characterized by gradual growth. Thus, the ability to formulate goals and tasks of activity, as well as the ability to adequately perceive and assess a problem situation, are characterized by linear dynamics of development throughout the entire age period under study (17–23 years). This indicates a gradual improvement in cognitive mechanisms, expansion of experience, and strengthening of self-regulation skills.

It was found that the ability to compare options and determine the optimal one shows a noticeable increase at the age of 18, but then remains at a relatively stable level, showing no further upward trends.

The results of a study of the decision-making process development characteristics in youths showed a “leap” in its development between the ages of 19 and 20. This confirmed the position of a number of Ukrainian researchers regarding the new formations in late youth, which consist in expanding the range of decisions that young people have to make, increasing their significance, and giving them qualitatively new content.

The prospects for researching ways to improve the effectiveness of decision-making are characterized, which consist in studying the factors of decision-making and developing with testing programs that provide for systematic influence to increase the factual basis of results.

Постановка проблеми. Умови сьогодення вимагають надзвичайних здібностей від української молоді. Особливого значення для юнаків набуває ефективне ухвалення рішень, оскільки цей віковий період передбачає ухвалення важливих стратегічних рішень, які матимуть вплив на все подальше життя [1; 4; 6].

Актуальним аспектом пошуку способів підвищення ефективності ухвалення рішень є вивчення його чинників, широкий список яких включає соціально економічний статус, рівень соціальної підтримки, оточення однолітків і рівень соціальних ризиків; рефлексію; цінності освіченості, сво-

боди, суспільного визнання та життєвої мудрості; рішучість; мотивацію на успіх; нагальні потреби й вимоги до предмета вибору, евристики й упередження, почуття жалю, значення атрибутів різних альтернатив у ситуації рішення; силу волі особистості тощо [12].

Комплексна робота над підвищенням ефективності ухвалення рішень передбачає низку серйозних завдань [3, с. 167–169; 9, с. 397–398; 10, с. 40; 11, с. 16; 14; 15; 16], серед яких – обґрунтування методологічної бази дослідження, власне проведення емпіричних замірів та інтерпретація отриманих результатів.

Виявлені труднощі у вивченні процесу ухвалення рішень свідчать про складність дослідження його процесуального боку, що зумовлює звернення до вже напрацьованого в українській науковій спільноті підходу – аналізу рівня розвитку здібностей особистості й ступеня сформованості особистісних властивостей [5].

Оскільки методологічні засади дослідження вже висвітлені нами в інших роботах [5; 13], то нині наявна необхідність у проведенні емпіричного зрізу та його інтерпретації, що є невід’ємною складовою подальшої роботи з пошуку шляхів підвищення ефективності ухвалення рішень в юнаків.

Мета статті полягає у висвітленні результатів емпіричного дослідження рівня розвитку процесу ухвалення рішень в осіб юнацького віку.

Результати дослідження і перспективи подальших розробок у напрямку дослідження. Визначені нами в теоретичній частині дослідження показники ухвалення рішень [12] (здатність формулювати мету й завдання діяльності; здатність адекватно сприймати й оцінювати проблемну ситуацію; творчість особистості; здатність порівнювати та визначати оптимальний варіант; рішучість особистості; наполегливість особистості) і підібраний відповідний методичний інструментарій [5] дали змогу вивчити рівень розвитку процесу ухвалення рішень.

Усього в дослідження взяло участь 286 респондентів, дійсними було відібрано 253 анкети. Згідно з відповідями, майже три чверті опитуваних (74,3%) були жіночої статі, відповідно, одна четверта (25,7%) – чоловічої.

Щодо вікових особливостей розподілу респондентів, то з одержаних даних бачимо, що найбільше учасників (16,6%) – 18 років, учасники з 19 і 23 років становили по 14,6%, а найменше досліджуваних було віком 21 та 22 років (по 13%). Такий розподіл свідчить про рівномірну представленість учасників різного віку в проміжку 17–23 роки.

Перейдемо до розгляду власне результатів емпіричного дослідження рівня розвитку процесу ухвалення рішень в осіб юнацького віку.

Відповідно до норм за шкалою «Цілепокладання» опитувальника «Здатність до самоуправління» Н. Пейсахова [2, с. 41], результати від 3 до 4 включно є середніми показниками досліджуваної здатності формулювати мету й завдання діяльності, 5 – вище середнього, 6 – високими. Зафіксовані нами результати (таблиця 1) указують на те, що 45,8% респондентів мають середній рівень розвитку досліджуваної здатності, 18,2% – рівень розвитку вище за середній і майже 13,8% – високий рівень.

З метою дослідження здатності адекватно сприймати й оцінювати проблемну ситуацію ми використали шкалу «Моделювання» опитувальника «Стили саморегуляції поведінки» В. Моросанової [2, с. 32]. Відповідно до представлених норм за шкалою «Моделювання» [2, с. 32], результати від 4 до 6 балів включно є середніми показниками, а 7 і вище – високими. Зафіксовані нами результати вказують на те, що 54,6% респондентів мають середні показники прояву досліджуваної здатності, 29,6% респондентів – високі показники прояву відповідної здатності.

З метою дослідження творчості особистості застосовувалися питання для визначення рівня розвитку креативної якості «Творче мислення» методики «Креативність» [8, с. 319]. Оскільки в методиці не передбачено нормування показників за шкалами, для градації результатів використано поділ на квартилі. Так, низький рівень розвитку досліджуваної властивості особистості відповідатиме першому квартилю (значення від 0 до 3 включно), середній – другому (від 4 до 7 включно), високий – третьому (від 8 до 10 включно). Зафіксовані такі фактичні показники досліджуваної якості: середній рівень вираженості – 40,7%; високий – 50,9%.

У дослідженні для вивчення здатності порівнювати й визначати оптимальний варіант застосовано шкалу «Пильність» Мельбурнського опиту-

Таблиця 1

Частотний розподіл результатів за змінною «Цілепокладання»

Цілепокладання					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	2	,8	,8	,8
	1,00	18	7,1	7,1	7,9
	6,00	35	13,8	13,8	21,7
	2,00	36	14,2	14,2	36,0
	5,00	46	18,2	18,2	54,2
	4,00	57	22,5	22,5	76,7
	3,00	59	23,3	23,3	100,0
	Total	253	100,0	100,0	

вальника прийняття рішень (адапт. Т. Корнілової) [7, с. 36]. Оскільки в методиці не представлено нормування показників за шкалами, то для градації результатів використано поділ на квартилі. Мінімальна можлива кількість балів дорівнює 6, а максимальна – 18, так низький рівень розвитку досліджуваної властивості особистості відповідатиме першому квартилю (значення від 6 до 10 включно), середній – другому (від 11 до 14 включно), високий – третьому (від 15 до 18 включно). Фактичні результати зафіксували такий розподіл показників: середній рівень вираженості – 26,1%; високий – 72,7%.

Для дослідження рішучості особистості використано шкалу «Рішучість» методики дослідження вольової організації особистості А. Хохлова [8, с. 137]. Відповідно до запропонованої градації отриманих результатів [8, с. 142], 9–16 балів – достатня міра розвитку вольової якості, 17–24 бали – вольова якість має найвищий розвиток. Фактичні результати засвідчили такий розподіл: достатній рівень розвитку – 61,2%; високий – 23%.

Для дослідження наполегливості особистості використано шкалу «Наполегливість» методики дослідження вольової організації особистості А. Хохлова [8, с. 137]. Відповідно до запропонованої градації отриманих результатів [8, с. 142],

9–16 балів – достатня міра розвитку вольової якості, 17–24 бали – вольова якість має найвищий розвиток. Фактичні результати засвідчили такий розподіл: достатній рівень розвитку – 50,1%; високий – 26,8%.

Отримані результати дослідження міри розвитку окремих показників процесу ухвалення рішень узагальнені в таблиці 2.

Спираючись на зіставлення рівнів вираженості досліджуваних показників процесу ухвалення рішень (таблиця 2), можемо стверджувати, що для більшості вибірки респондентів характерний середній рівень розвитку відповідних здатностей і властивостей особистості, крім творчості особистості та здатності порівнювати й визначати оптимальний варіант. Варто зауважити, що для всіх здатностей і властивостей притаманне переважання рівнів розвитку вище середнього й високого в сумі над нижче середнього й низького в сумі (за наявності таких градацій або високого над низьким відповідно), що свідчить про середній рівень розвитку процесу ухвалення рішень у досліджуваній вибірці з тяжінням до високого.

Для дослідження особливостей міри прояву показників ухвалення рішень залежно від віку респондентів ми використали метод перехресних таблиць (таблиця 3) і графіки частотного розподілу показників відповідно до віку (рис. 1).

Таблиця 2

Рівні розвитку показників процесу ухвалення рішень

Здатності й властивості особистості	Середній рівень розвитку	Рівень розвитку вище середнього (за наявності такого проміжку градації)	Високий рівень розвитку
Здатність формулювати мету й завдання діяльності	45,8%	18,2%	13,8%
Здатність адекватно сприймати й оцінювати проблемну ситуацію	54,6%	Відсутній такий проміжок градації	29,6
Творчість особистості	40,7%	Відсутній такий проміжок градації	50,9%
Здатність порівнювати й визначати оптимальний варіант	26,1%	Відсутній такий проміжок градації	72,7%
Рішучість особистості	61,2%	Відсутній такий проміжок градації	23%
Наполегливість особистості	50,1%	Відсутній такий проміжок градації	26,8%

Таблиця 3

Зіставлення результатів за змінною «Цілепокладання» з віком респондентів

		Вік							Total
		17,00	18,00	19,00	20,00	21,00	22,00	23,00	
Цілепокладання	6,00	2	3	4	4	4	12	6	35
	5,00	8	5	6	8	3	6	10	46
	4,00	2	11	8	12	7	7	10	57
	3,00	11	13	9	5	12	3	6	59
	2,00	8	8	3	7	5	3	2	36
	1,00	2	2	7	0	2	2	3	18
	,00	2	0	0	0	0	0	0	2
Total		35	42	37	36	33	33	37	253

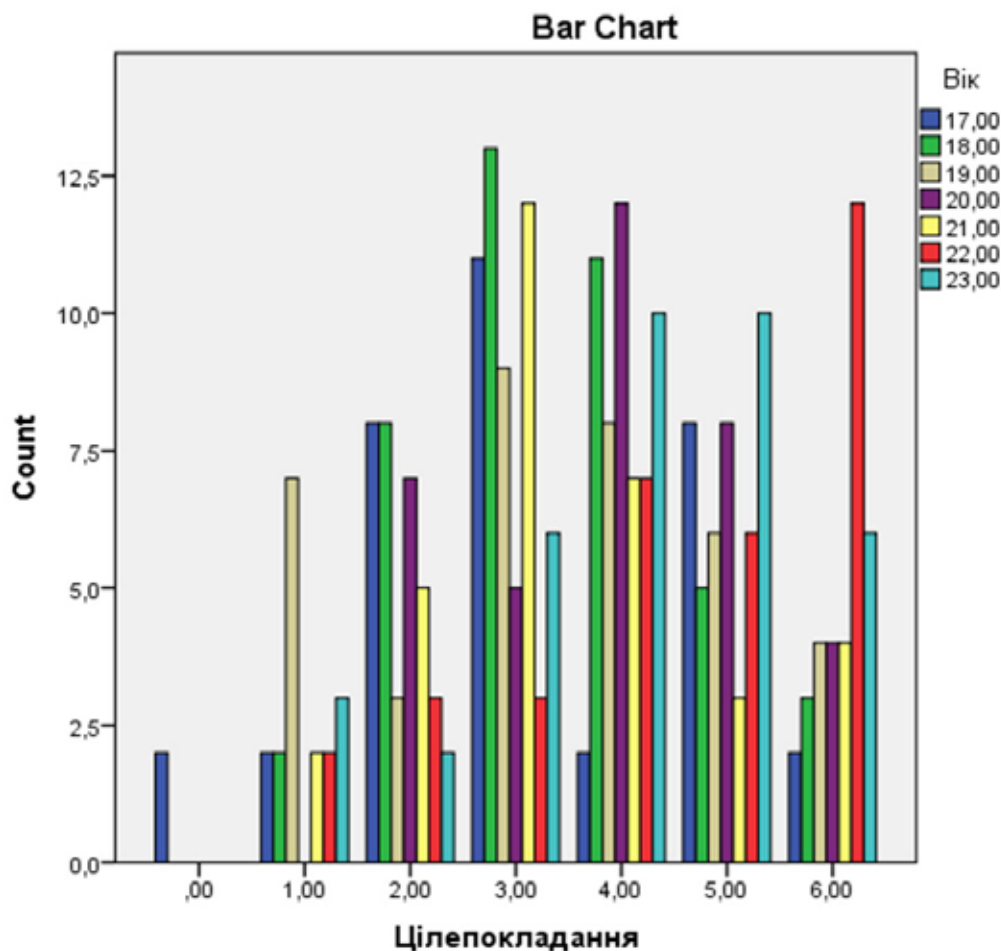

Рис. 1. Діаграма розподілу результатів за змінною «Цілепокладання» відповідно до віку респондентів

Грунтуючись на отриманих даних методу перехресних таблиць і діаграм частотного розподілу, побудували таблицю середніх значень за кожним показником процесу ухвалення

рішень відповідно до віку респондентів (див. таблицю 4). Побудована таблиця демонструє, що всі показники загалом зростають по мірі збільшення віку учасників.

Таблиця 4

Середні значення показників ухвалення рішень відповідно до віку респондентів

Вік		Цілепокладання	Моделювання	Творче_мислення	Пильність	Рішучість	Наполегливість
1		2	3	4	5	6	7
17,00	Mean	3,1714	4,7714	6,7714	14,5143	11,8286	11,8571
	N	35	35	35	35	35	35
	Std. Deviation	1,58087	1,95667	2,10162	2,16077	4,39576	4,21582
18,00	Mean	3,4286	4,9524	6,0714	15,6429	10,7381	10,9286
	N	42	42	42	42	42	42
	Std. Deviation	1,27150	1,69580	1,95552	1,58993	3,55486	3,90992
19,00	Mean	3,4054	5,0270	6,2703	15,0811	12,0270	12,6216
	N	37	37	37	37	37	37
	Std. Deviation	1,60657	1,60704	2,12980	2,25313	3,90503	4,44942

	1	2	3	4	5	6	7
20,00	Mean	3,9167	5,3056	7,7778	16,0278	12,9722	13,7222
	N	36	36	36	36	36	36
	Std. Deviation	1,27335	1,58239	1,80651	1,74824	5,06239	4,63903
21,00	Mean	3,4848	5,4848	7,3939	15,7879	13,3333	13,0000
	N	33	33	33	33	33	33
	Std. Deviation	1,37207	1,64167	2,27678	1,99621	4,39934	4,51387
22,00	Mean	4,4545	5,9394	8,0909	15,5758	14,7879	15,7879
	N	33	33	33	33	33	33
	Std. Deviation	1,58293	1,59960	1,92620	1,93698	4,17401	4,75498
23,00	Mean	4,0811	6,2703	7,2973	16,0000	15,5946	15,0000
	N	37	37	37	37	37	37
	Std. Deviation	1,44103	1,85066	1,79296	1,82574	4,21940	4,57651
Total	Mean	3,6957	5,3794	7,0553	15,5217	12,9723	13,2016
	N	253	253	253	253	253	253
	Std. Deviation	1,49013	1,76560	2,09991	1,97517	4,49639	4,65931

Для кращого аналізу вікових особливостей розвитку показників процесу ухвалення рішень побудовано відповідний графік (рис. 2). З графіка випливає, що показники «Наполегливість», «Рішучість» і «Творче мислення» мають стрибкоподібну траєкторію розвитку зі стрімким підвищенням у проміжку 19–20 років і подальшим рівномірним збільшенням (показник «Наполегливість» має ще один «стрибок» у 22 роки). Показники «Цілепокладання»

й «Моделювання» мають рівномірну траєкторію поступового розвитку в міру всього вікового спектру (17–23 роки). Показник «Пильність» відзначається підвищенням рівня розвитку у 18 років із подальшим стабілізованим рівнем без ознак зростання.

На основі зіставлених даних констатуємо, що загальний рівень ефективності ухвалення рішень збільшується з віком і має «стрибок» у межах 19–20 років (рис. 3).

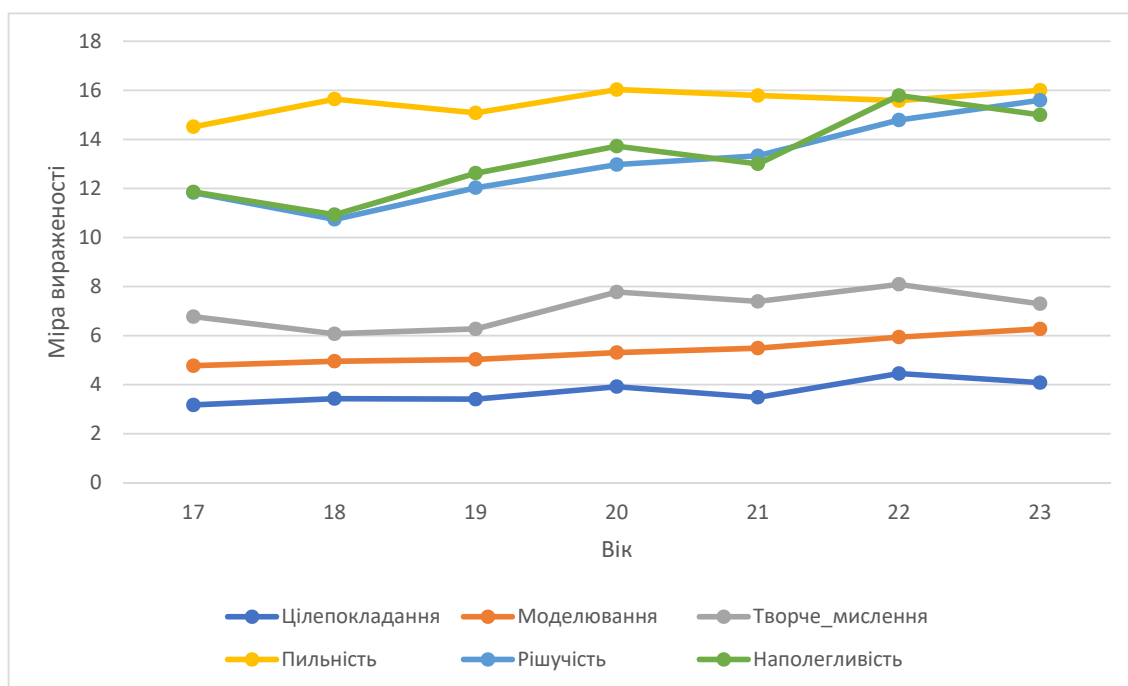

Рис. 2. Вікові особливості розвитку показників ухвалення рішень

Рис. 3. Вікові особливості розвитку процесу ухвалення рішень

Висновки і перспективи подальших розробок у напрямку дослідження. Проведене вивчення особливостей розвитку досліджуваних здатностей і властивостей особистості залежно від віку дало можливість стверджувати, що творчість, наполегливість і рішучість особистості мають стрибкоподібний розвиток, який відзначається стрімким підвищенням у межах 19–20 років із подальшим рівномірним або теж стрибкоподібним (наполегливість) характером розвитку.

Здатності формулювати мету й завдання діяльності й адекватно сприймати й оцінювати проблемну ситуацію мають поступовий лінійний характер розвитку по мірі всього досліджуваного вікового спектру (17–23 роки).

Здатність порівнювати й визначати оптимальний варіант проявляє підвищення рівня розвитку у 18 років із подальшим стабілізованим рівнем без ознак зростання. Із цього випливає, що загальний рівень ефективності ухвалення рішень збільшується з віком і має «стрибок» у межах 19–20 років.

Отримані результати дослідження особливостей розвитку процесу ухвалення рішень відповідають новоутворенням пізнього юнацького віку, відрізок якого (19–20 років) демонструє «стрибок» розвитку процесу ухвалення рішень.

Перспективи дослідження способів підвищення ефективності ухвалення рішень убачаємо у вивченні його чинників, а саме: міри й характеру їх впливу на цей процес.

ЛІТЕРАТУРА

- Грінцова О. М. Психологія проектування життєвого шляху особистістю юнацького віку : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Київ, 2018. 562 с. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0518U000224>.
- Євдокімова О., Кобилко Н. Психодіагностичні матеріали. В допомогу психологу поліції. Частина 1 : метод. посіб. Харків : Факт, 2023. 136 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/8d036828-0813-4e21-96f4-51fbb205d466>.
- Короход Я. Д. Психологічні чинники прийняття рішень. *Psychological journal*. 2020. № 6. С. 164–172. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.3.16>.
- Новик Л. М., Маляр О. І. Провідні психологічні чинники розвитку суб'єктності в юнацькому віці. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2016. № 4(49). С. 170–177. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12631>.
- Обискалов І. С. Методичний інструментарій дослідження процесів рефлексії та ухвалення рішень. *Слобожанський науковий вісник. Серія «Психологія»*. 2024. № 1. С. 126–132. URL: <https://doi.org/10.32782/psyspu/2024.1.22>.
- Помиткіна Л. В. Психологічні механізми переживання особистості у процесі прийняття стратегічних життєвих рішень. *Проблеми сучасної психології* : збірник наукових праць. 2016. № 31. С. 341–354. URL: <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/157889/157183>.
- Психологія прийняття рішень : навч.-метод. рек. / уклад. І. Р. Петровська. Львів : Львів. нац. ун-т ім. Ів. Франка, 2021. 42 с. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Psykholohiia-priyniattia-rishennia_Metodychni_rekomendatsii_2021-2022_OPP_2019.pdf.

8. Психологу для роботи: діагностичні методики : збірник / уклад. : М. Лемак, В. Петрище. 2-ге вид. Ужгород : Вид-во Олександрії Гаркуші, 2012. 616 с. URL: https://wp.nmc-pto.rv.ua/DOK/MZPsSI/Psyhologu_dla_roboty.pdf.
9. Сазанова О. В. Мотиваційні особливості процесу прийняття рішень. *Проблеми сучасної психології* : збірник наукових праць. 2017. № 35. С. 383–400. URL: <http://zum.onu.edu.ua/index.php/2227-6246/article/download/157274/156524>.
10. Санніков О. І. Когнітивні чинники прийняття рішень особистістю. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. № 3. С. 38–46. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2020-3-5>.
11. Степура Є. Деякі проблеми дослідження прийняття рішень. *Актуальні проблеми психології* : збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2015. Т. 11, № 15. С. 500–511. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/77242015.pdf>.
12. Шевченко Н., Обискалов І. Змістовні компоненти процесу ухвалення рішень: поняття, психологічна структура та чинники. *Psychological journal*. 2023. Т. 9, № 4. С. 7–18. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2023.9.4.1>.
13. Шевченко Н. Ф., Обискалов І. С. Зв'язок рефлексії та ухвалення рішень в осіб юнацького віку. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2025. № 13. С. 260–279. URL: <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2025-13-11>.
14. A cognitive modeling approach to strategy formation in dynamic decision making / S. Prezenski et al. *Frontiers in psychology*. 2017. № 8. P. 1–18. URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01335>.
15. Donovan S. J., Güss C. D., Naslund D. Improving dynamic decision making through training and self-reflection. *Judgment and decision making*. 2015. Vol. 10, № 4. P. 284–295. URL: <https://doi.org/10.1017/s1930297500005118>.
16. Osman M. The role of reward in dynamic decision making. *Frontiers in neuroscience*. 2012. Vol. 6. URL: <https://doi.org/10.3389/fnins.2012.00035>.

REFERENCES

1. Donovan, S. J., Güss, C. D., & Naslund, D. (2015). Improving dynamic decision making through training and self-reflection. *Judgment and Decision Making*, 10(4), 284–295. <https://doi.org/10.1017/s1930297500005118>.
2. Hrinova, O. M. (2018). *Psykhologhiia proektuvannia zhyttievoho shliakhu osobystistiu yunatskoho viku* [Dys. d-ra psykol. nauk, Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M.P.Drahomanova] [The psychology of designing a life path for adolescents]. Natsionalnyi repozytarii akademichnykh tekstiv. <https://nrat.ukrinteri.ua/searchdoc/0518U000224> [in Ukrainian].
3. Korokhod, Ya. D. (2020). Psykhologichni chynnyky pryiniattia rishen [Psychological factors in decision-making]. *Psychological Journal*, (6), 164–172. <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.3.16> [in Ukrainian].
4. Lemak, M., & Petryshche, V. (Uklad.). (2012). *Psykhologu dlia roboty: Diahnostychni metodyky* (2-he vyd.) [Psychologist for work: diagnostic techniques]. Vydavnytstvo Oleksandry Harkushi. https://wp.nmc-pto.rv.ua/DOK/MZPsSI/Psyhologu_dla_roboty.pdf [in Ukrainian].
5. Novyk, L. M., & Maliar, O. I. (2016). Providni psykhologichni chynnyky rozvytku subiektnosti v yunatskomu vitsi [Leading psychological factors in the development of subjectivity in adolescence]. *Naukovyi chasopys natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. drahomanova*, (4(49)), 170–177. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12631> [in Ukrainian].
6. Obyskalov, I. S. (2024). Metodychnyi instrumentarii doslidzhennia protsesiv refleksii ta ukhvalennia rishen [Methodological tools for researching reflection and decision-making processes]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. seriia: Psykhologhiia*, (1), 126–132. <https://doi.org/10.32782/psyspu/2024.1.22> [in Ukrainian].
7. Osman, M. (2012). The role of reward in dynamic decision making. *Frontiers in Neuroscience*, 6. <https://doi.org/10.3389/fnins.2012.00035>
8. Petrovska, I. R. (Uklad.). (2021). *Psykhologhiia pryiniattia rishen* [The psychology of decision-making]. Lvivskyi natsionalnyi universytet im. Ivana Franka. https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Psykhologhiia-pryiniattia-rishennia_Metodychni-rekomendatsii_2021-2022_OPP_2019.pdf [in Ukrainian]
9. Pomytkina, L. V. (2016). Psykhologichni mekhanizmy perezhyvannia osobystosti u protsesi pryiniattia stratehichnykh zhyttievkykh rishen [Psychological mechanisms of personal experience in the process of making strategic life decisions]. *Zbirnyk naukovykh prats «Problemy suchasnoi psykhologhi»*, (31), 341–354. <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/157889/157183> [in Ukrainian].

10. Prezenski, S., Brechmann, A., Wolff, S., & Russwinkel, N. (2017). A cognitive modeling approach to strategy formation in dynamic decision making. *Frontiers in Psychology*, (8), 1–18. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01335>.
11. Sannikov, O. I. (2020). Kohnityvni chynnyky pryiniattia rishen osobystisti [Cognitive factors influencing personal decision-making]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, (3), 38–46. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2020-3-5> [in Ukrainian].
12. Sazanova, O. V. (2017). Motyvatsiini osoblyvosti protsesu pryiniattia rishen [Motivational features of the decision-making process]. *Zbirnyk naukovykh prats «Problemy suchasnoi psykholohii»*, (35), 383–400. <http://zum.onu.edu.ua/index.php/2227-6246/article/download/157274/156524> [in Ukrainian].
13. Shevchenko, N., & Obyskalov, I. (2023). Zmistovni komponenty protsesu ukhvalennia rishen: Poniattia, psykholohichna struktura ta chynnyky [Substantive components of the decision-making process: concepts, psychological structure, and factors]. *Psychological Journal*, 9(4), 7–18. <https://doi.org/10.31108/1.2023.9.4.1> [in Ukrainian].
14. Shevchenko, N. F., & Obyskalov, I. S. (2025). Zviazok refleksii ta ukhvalennia rishen v osib yunatskoho viku [The relationship between reflection and decision-making in youth]. *Insait: Psykholohichni vymiry suspilstva*, (13), 260–279. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2025-13-11> [in Ukrainian].
15. Stepura, Ye. (2015). Deiaki problemy doslidzhennia pryiniattia rishen [Some problems of decision-making research]. *Aktualni problemy psykholohii : Zb. nauk. prats In-utu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy*, 11(15), 500–511. <https://core.ac.uk/download/pdf/77242015.pdf> [in Ukrainian].
16. Yevdokimova, O., & Kobylko, N. (2023). *Psyhodiagnostychni materialy. V dopomohu psykholohu polit-sii. chastyna 1* [Psychodiagnostic materials. To assist police psychologists. Part 1. Fakt. <https://dspace.univd.edu.ua/items/8d036828-0813-4e21-96f4-51fbb205d466> [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.09.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 14.10.2025
 Дата публікації: 28.11.2025